

ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Gratification and the Utilization of the LINE Application by Monks Studying at
Mahachulalongkornrajavidyalaya University and Mahamakut Buddhist University
for the Purpose of Education and the Dissemination of Buddhism

อุษณีย์ ศรีสวัสดิ์*
Ausanee Srisawat

* สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน คณะสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Program in Mass Communication Technology, Faculty of Mass Communication, Ramkhamhaeng University

* Corresponding author e-mail: kwangduckky@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาธรรมะของพระสงฆ์ และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจแอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาธรรมะของพระสงฆ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากจำนวนพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 400 รูป ผลการการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลธรรมะจากสื่อต่างๆ ของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมการเผยแพร่ธรรมะผ่านช่องทางต่างๆ ของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การศึกษา เผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ แอปพลิเคชันไลน์

Abstract

The objectives of the research were 1) to study Line application usage behavior for education and dissemination of Buddhism and the monks, 2) to study satisfaction and usage of Line application for Dharma study of the monks, and 3) to study relationships between usage and satisfaction of Line application for Dharma study of the monks. Research methodology was the quantitative research. The data was from the questionnaires responded by 400 monks studying in Mahachulalongkornrajavidyalaya University and Mahamakut Buddhist University. The findings showed that there was a positive relationship between the exposure behavior to Dharma information from various media of the monks and the satisfaction and utilization to use Line application operating system for Buddhism education and dissemination. It was statistically significant at 0.01 level. In addition, the behavior of monks related to Dharma dissemination through various channels had the positive relationship with satisfaction and utilization of Line application operating system the purpose of education and dissemination of Buddhism with the statistical significance level at .01.

Keywords: Education, Dissemination of Buddhism, Monks, Line Application Operating System

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารไร้พรมแดนโดยมนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วโลก ด้วยวิวัฒนาการของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับเทคโนโลยีการสื่อสารเมื่อทั้งสองเทคโนโลยีมาบรรจบจึงทำให้เกิดเทคโนโลยีสารสนเทศขึ้น ทำให้สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา การติดต่อสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นไปได้ง่ายและสะดวกขึ้น จึงทำให้เกิดสังคมใหม่ที่เรียกว่า “เครือข่ายสังคมออนไลน์” (Social Network) ปัจจุบันการติดต่อสื่อสารผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย และด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เครือข่ายสังคมออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ก่อให้เกิดวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีของสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายประเภท เช่น แอปพลิเคชันไลน์ (Line) เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทและผลกระทบในชีวิตประจำวันในทุกๆ สังคม ไม่ว่าจะเป็นวงการธุรกิจ การพาณิชย์ การบริหารงานต่างๆ การศึกษา การทหาร และความมั่นคงของประเทศ การสื่อสารและการโทรคมนาคม รวมทั้งการสร้างความเป็นกันเองภายในครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในด้านการแพทย์ และงานศิลปะอีกด้วย “พระสงฆ์” ในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมต้องมีความเกี่ยวข้อง และต้องติดต่อสื่อสารทั้งกับพระสงฆ์ด้วยกัน และสังคมภายนอก พระสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างระเบียบแบบแผน และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จึงถือว่าเป็นตัวแทน หรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อสืบทอดและเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนและพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จะต้องรู้เท่าทันสังคมโลกและเทคโนโลยีด้วยเสมอ เมื่อพระสงฆ์ต้องเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป จำเป็นที่ต้องเรียนรู้ทั้งหลักธรรมคำสั่งสอน ทางพระพุทธศาสนา วิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ ด้วย เพื่อเป็นข้อมูลในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ปัจจุบันประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง คือ “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และ “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เพื่อสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งด้านพระปริยัติธรรม และวิชาการชั้นสูงสมัยใหม่ควบคู่กันไป (สมศักดิ์ บุญปุ, 2555) เมื่อ ปี พ.ศ. 2498 ได้เกิดสถานีวิทยุโทรทัศน์เกิดขึ้น (สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5, 2557) พระสงฆ์ส่วนหนึ่งได้ใช้สถานีวิทยุโทรทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลังจากเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา วิทยุกระจายเสียงน่าจะเป็เครื่องมือแรกๆ ที่วัดใช้เป็นแหล่งกระจายเสียงทางธรรมไปสู่กลุ่มคนต่างๆ ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 การเข้ามาของเทปคาสเซ็ท (Compact Cassette) นอกจากทำให้ตลาดธุรกิจเพลงไทยไม่ว่าจะเป็นเพลงลูกทุ่งหรือเพลงไทยสากลขยายตัวแล้ว ที่น่าสนใจก็คือ การเผยแผ่ธรรมะผ่านเทปคาสเซ็ท ที่โดดเด่นมากก็คือ การบันทึกคำบรรยายธรรมของพุทธทาสภิกขุ และใน พ.ศ. 2530 เทปคาสเซ็ทถูกแทนที่ด้วยซีดี (CD) และเอ็มพีสาม (MP3) ลักษณะการใช้งานก็จะแตกต่างกันไป หลังปี 2540 เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจพบว่า มีการผลิตไฟล์เสียงแจกแบ่งปันในรูปแบบของซีดี และเอ็มพีสาม (MP3) ที่มาแทนเทปคาสเซ็ทมากขึ้น ในระยะแรกอาจเป็นการผลิตซ้ำเสียงเทศนาธรรมเก่าๆ ที่เคยได้รับการบันทึกไว้ รวมไปถึงเสียงของพระดังในอดีต

ในช่วงปี พ.ศ 2550 อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีที่สร้างความเปลี่ยนแปลงสำคัญ นั่นคือ การเกิดขึ้นของพื้นที่เก็บไฟล์ขนาดมหาศาล และสามารถเข้าถึงได้จากทั่วโลก สิ่งที่เคยอยู่ในเทป วิดีโอ สามารถแปลงเป็นไฟล์ดิจิทัล และเปิดโอกาสให้มีการดาวน์โหลด เช่น สำนักสงฆ์ป่าสามแยกของพระเกษม อาจิมศีโล ที่เคยเป็นประเด็นข่าวในรายการเรื่องเล่าเช้านี้ คลิปในยูทูป (YouTube) คลิปวัดพระธรรมกาย และพระมหาภูมิจัย (ว.วชิรเมธี) ที่ใช้ทวิตเตอร์ และเฟซบุ๊ก การปรับตัวของวงการสงฆ์กับการเผยแผ่ และสร้างช่องทางเข้าถึงใหม่ๆ เป็นต้น (กัญญาพันธ์ พจนะลาวัฒน์, 2557) พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันก็พยายามใช้ประโยชน์จากระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อประโยชน์ด้านต่างๆ มากขึ้น จากการรวบรวมเว็บไซต์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ปี 2556 พบว่ามีเว็บไซต์มากถึง 1,246 เว็บไซต์ (ธรรมจักร, 2556)

จากจำนวนผู้ใช้งานของแอปพลิเคชันไลน์ในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าแอปพลิเคชันไลน์ได้รับความนิยมมากจากผู้ใช้งานในประเทศไทย ถือเป็นตลาดสำคัญและใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก ด้วยยอดผู้ใช้งานกว่า 24 ล้านคน รองมาจากญี่ปุ่น ซึ่งมีผู้ใช้งานกว่า 50 ล้านคน และปัจจุบันแอปพลิเคชันไลน์มีผู้ใช้ 390 ล้านคนทั่วโลก (Techinasia, 2014) เมื่อแอปพลิเคชันไลน์ได้รับความนิยมเพราะสามารถติดต่อสื่อสารได้ง่าย ในสังคมสังคมก็คงมองเห็นประโยชน์จากการนำแอปพลิเคชันไลน์ไปใช้ในการเผยแพร่ธรรมะ ตัวอย่างเช่น พระครูวรกิตติโสภณ (เศรษฐกิจ สมมาหิโต) หรือหลวงพ่อเศรษฐีเจ้าอาวาสวัดนาครก อายุ 70 ปี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันได้ใช้แอปพลิเคชันไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟนในการสอนธรรมะและเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เป็นต้น (สำราญ สมพงษ์, 2556)

การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ได้กลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ใช้สื่อออนไลน์ในระดับชุมชนโลก เรียกว่า สังคมออนไลน์ และสื่อเหล่านี้ ได้เข้าไปในวัด สำนักปฏิบัติธรรม และมหาวิทยาลัยสงฆ์ พระสงฆ์จึงเป็นส่วนหนึ่งในบรรดาผู้ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์ในอดีต โดยปกติการศึกษาพระธรรมและกิจของสงฆ์อยู่เพียงในวัด แต่ปัจจุบันพระสงฆ์เริ่มเปลี่ยนบทบาทไปมาก ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สอนระดับบัณฑิตศึกษาสำหรับคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาสำหรับคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ทำให้พระสงฆ์ในปัจจุบันมีความรู้ความสามารถและมีสังคมที่กว้างขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก สังคมออนไลน์ก็ไม่ต่างกับสังคมทั่วไป แต่สังคมออนไลน์ก็เป็นสังคมอีกลักษณะหนึ่งที่พระสงฆ์สามารถเลือกดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานะของตน อาทิ การให้ธรรมเป็นทานแก่ผู้สนใจทั่วไป การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระสงฆ์ อาจารย์วัด หรือฆราวาสที่ยึดมั่นในศีลอย่างเคร่งครัด เป็นต้น

เนื่องจากแอปพลิเคชันไลน์ ยังคงเป็นแอปพลิเคชันใหม่ในอุตสาหกรรมสมาร์ตโฟนที่เพิ่งเปิดให้บริการตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมา ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาธรรมะของพระสงฆ์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจแอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาธรรมะของพระสงฆ์

2. ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้แก่ พระนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3,101 รูป และพระนิสิตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) อำเภอศาลายา จังหวัดนครปฐม และวิทยาเขตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) อยุธยา จำนวน 2,429 รูป รวมทั้งสิ้นเป็น 5,530 รูป โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 รูป แบ่งเป็นพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 200 รูป และพระนิสิตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) อำเภอศาลายา จังหวัดนครปฐม และวิทยาเขตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) อยุธยา จำนวน 200 รูป ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยเก็บข้อมูลเฉพาะพระสงฆ์ที่ใช้ระบบปฏิบัติการไลน์ ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จนกว่าจะได้กลุ่มตัวอย่างครบ 400 ตัวอย่าง

3. ผลการวิจัย

ลักษณะทางประชากรและภูมิหลังของพระสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 96.5 ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นพระลูกวัด มีอายุระหว่าง 20-30 ปี นิยามฆานิกาย บวชมาแล้ว 1-5 พรรษา การศึกษาแผนกนักธรรมเอก การศึกษาทางบาลีเปรียญธรรมประโยค 1-2 การศึกษาสายสามัญและอุดมศึกษาส่วนมากศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ส่วนมากมีกลุ่มเพื่อนพระสงฆ์และเพื่อนฆราวาสที่ศึกษาด้วยกันมีจำนวนน้อยกว่า 10 รูป กิจกรรมที่ร่วมทำกับมหาวิทยาลัยสงฆ์พบว่า ส่วนมากจะเข้าร่วมชมรมในมหาวิทยาลัย และมีเกรดเฉลี่ยสะสมเทอมล่าสุดพบว่า ส่วนมากอยู่ในระดับ 2.51-3.00

ประสบการณ์ในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ พบว่าพระสงฆ์ ร้อยละ 90.50 ของกลุ่มตัวอย่างใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก (Facebook) รองลงมา ร้อยละ 3.30 ของกลุ่มตัวอย่างใช้อินสตาแกรม (Instagram) และการติดตามข่าวผ่านสื่อต่างๆ เป็นจุดประสงค์หลักในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์

พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลธรรมะจากสื่อต่างๆ พบว่า พระสงฆ์จะสืบค้นข้อมูลจากบทความ ความคิดเห็น รวมถึงคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ธรรมะ มีค่าเฉลี่ย 3.65 และพฤติกรรมการเผยแพร่ธรรมะผ่านช่องทางต่างๆ พบว่าพระสงฆ์จะเผยแพร่ธรรมะผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter, Instagram เป็นต้น มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.05

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ พระสงฆ์จะใช้แอปพลิเคชันไลน์ในทุกช่วงเวลา มีค่าเฉลี่ย 69.80 โดยใช้งานทุกวันแต่ละครั้งน้อยกว่า 1 ชั่วโมง กิจกรรมที่ทำผ่านแอปพลิเคชันไลน์คือ โพสต์ ข้อความ รูปภาพ สติกเกอร์ หรือวิดีโอ อ่าน/เขียนแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ย 3.14 รองลงมาเป็นการใช้เพื่อการนัดหมาย มีค่าเฉลี่ย 2.79 และอันดับสุดท้ายใช้เพื่อสนทนาแบบต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 2.76 ตามลำดับ โดยใช้งานโทรศัพท์มือถือ Notebook/Laptop Compute และ PC Desktop ผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตบ้านเพื่อใช้ติดต่อกับพระสงฆ์ด้วยกัน มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนประมาณ 199 -299 บาท สถานที่ส่วนมากจะใช้งานที่วัด และที่ทำงาน

ความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของพระสงฆ์ส่วนมากอยู่ในระดับปานกลาง 3 อันดับแรก คือ ความพึงพอใจด้านการสนทนาติดต่อได้สะดวก รองลงมาเป็นการรับข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และอันดับสุดท้ายคือการรับทราบข่าวสารและสถานการณ์ได้มากขึ้น โดยมีคะแนนระดับการใช้งาน เท่ากับ 3.47, 3.42, 3.36 ตามลำดับ การใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันไลน์ของพระสงฆ์ส่วนมากใช้ประโยชน์ในการสนทนากับกลุ่มเพื่อน ญาติพี่น้อง และบุคคลอื่นๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.77

4. อภิปรายผลและสรุปผลการศึกษา

4.1 อภิปรายผล

1. ลักษณะประชากรและภูมิหลังของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า สมณศักดิ์ ตำแหน่งในการทำงาน ระดับชั้นปีที่ศึกษา จำนวนกลุ่มเพื่อนพระสงฆ์และกลุ่มเพื่อนฆราวาสที่ศึกษาด้วยกัน รวมถึงกิจกรรมที่เข้าร่วมทำกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ และมีเกรดเฉลี่ยสะสมเทอมสุดท้าย มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจการใช้ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา กล่าวคือ โดยภาพรวมส่วนใหญ่พระสงฆ์มีความพึงพอใจในการใช้ระบบปฏิบัติการไลน์ แสดงให้เห็นว่าระบบปฏิบัติการไลน์เป็นเครื่องมือช่วยในการศึกษาค้นคว้าที่จะทำให้สามารถพัฒนาพระสงฆ์ได้ จำนวนพรรษาที่บวช ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาทางบาลี ระดับการศึกษาสายสามัญและอุดมศึกษา ระดับชั้นปีที่ศึกษา

เกรดเฉลี่ยสะสมเทอมสุดท้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับการเคร่งครัดทางพระธรรมวินัยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มที่พระสงฆ์ที่ศึกษา และมีความเคร่งครัดมุ่งที่จะศึกษาเพิ่มเติม และเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทุกช่องทาง ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ว่า พระสงฆ์ หมายถึง ภิกษุ ในพระพุทธศาสนา สาวกของพระพุทธเจ้า หลังจากได้ฟังคำสั่งสอนแล้วเกิดความเลื่อมใส ต้องการจะได้บรรลุธรรมตามพระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้ ปฏิบัติตามธรรมและวินัยที่กำหนดไว้เฉพาะสำหรับภิกษุ จำนวน 227 ข้อ สงฆ์ในทางพระพุทธศาสนาแบ่งพระสงฆ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ สมมติสงฆ์ และพระอริยสงฆ์ สมมติสงฆ์ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต), 2548, น.1006)

2. ประสพการณ์ในการเปิดรับสื่อใหม่ของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า ประเภทสื่อสังคมออนไลน์พระสงฆ์ที่ใช้งานเป็นประจำ การติดตามข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ความถี่ในการเข้าใช้ จุดประสงค์หลักในการใช้งาน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ที่มีทักษะในการใช้สื่อออนไลน์จะมีความพึงพอใจในการใช้ระบบปฏิบัติการไลน์ในการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนามากขึ้น จากข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของวิยะดา ฐิติมิชฌิมา (2554) ศึกษาเรื่อง “เครือข่ายสังคมออนไลน์ : แนวโน้มปรากฏการณ์ และจริยธรรม” พบว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์คือพื้นที่สาธารณะที่คนจากทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารและแบ่งปันข้อมูลให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายผ่านทางอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์มีหลากหลายประเภท ได้แก่ เว็บบล็อก เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ เว็บไซต์สำหรับแบ่งปันวิดีโอ ไมโครบล็อก วิกี และโลกเสมือน เป็นต้น การเติบโตอย่างมหาศาลและรวดเร็วของเครือข่ายสังคมออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่สำคัญในระดับโลกหลายอย่าง เครือข่ายสังคมออนไลน์กลายเป็นกิจกรรมบนเว็บที่ได้รับความนิยมอันดับหนึ่ง

3. พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลธรรมะจากสื่อต่างๆ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยนั่นคือ พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลธรรมะจากสื่อต่างๆ ของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพึงพอใจ และการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระดับน้อย ซึ่งยืนยันสมมติฐานนั้นแสดงว่าพระสงฆ์มีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลธรรมะจากสื่อต่างๆ ในระดับน้อย จะมีความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications Theory) แคทซ์ (Katz) บลูมเมอร์ (Blumler) และเกอร์วิทซ์ (Gurvitch) (1998) จากทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ จะเห็นได้ว่าการเลือกใช้ประโยชน์จากสื่อหรือความพึงพอใจในสื่อ เกิดจากหลายๆ สาเหตุ อาทิ สภาวะจิตใจ ความต้องการ ความคาดหวัง ตัวสื่อ ทำให้เห็นว่าการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจนั้นขึ้นอยู่กับหลายสาเหตุ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์มีประสพการณ์การเปิดรับสื่อใหม่เพื่อใช้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

4. พฤติกรรมการเผยแพร่ธรรมะผ่านช่องทางต่างๆ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยนั่นคือ พฤติกรรมการเผยแพร่ธรรมะผ่านช่องทางต่างๆ ของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัทสร กรวยสวัสดิ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน ได้แก่ ลักษณะทางสังคมและบรรทัดฐานของกลุ่มผู้ใช้งาน ลักษณะส่วนบุคคลแรงจูงใจและความสามารถของบุคคล ทศนคติเกี่ยวกับความไวใจนั้น แสดงว่าพระสงฆ์

ที่มีพฤติกรรมเผยแพร่ธรรมะผ่านช่องทางต่างๆ ในระดับน้อย จะมีความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนาในระดับน้อยเช่นเดียวกัน

5. พฤติกรรมการใช้ระบบปฏิบัติการไลน์ของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า ความบ่อยในการใช้ ระยะเวลาในการใช้งาน ค่าใช้จ่ายต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์ เพื่อการศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ช่วงเวลาในการใช้ระบบปฏิบัติการไลน์ กิจกรรมที่ทำผ่านระบบปฏิบัติการไลน์ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยจุดประสงค์หลักในการใช้งานที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มากที่สุด คือ ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา ($r=0.390^{**}$ Sig=.000) รองลงมา คือ ค้นคว้า สืบค้นข้อมูล เพื่อการรายงาน ทำการบ้าน ฯลฯ ($r=0.387$ Sig=.000) ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในด้านแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารและแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications Theory) แคทซ์ (Katz) บลูมเมอร์ (Blumler) และเกอร์วิทซ์ (Gurvitch) (1998) ได้กล่าวถึงแนวทางการศึกษาการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจคือ การศึกษาผู้รับสารเกี่ยวกับภาวะทางสังคมและจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดความต้องการการจำเป็นของบุคคล และเกิดความคาดหวังจากสื่อมวลชนหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ แล้วนำไปสู่การเปิดรับสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ อันก่อให้เกิดผลคือ การได้รับความพึงพอใจตามที่ต้องการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของแทนพันธ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่ (2556) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “พฤติกรรมที่เหมาะสมของพระสงฆ์และรูปแบบของการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อกิจการพระพุทธศาสนา” พบว่า พฤติกรรมและลักษณะการใช้งานอินเทอร์เน็ตของพระสงฆ์ประเด็นการใช้ภาษาเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต กาลเทศะและการใช้งานที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ถือเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งน่ากังวลใจอย่างมาก และรูปแบบการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อกิจการด้านการสื่อสารและการศึกษาเท่านั้นที่สร้างประโยชน์ให้แก่กิจการพระพุทธศาสนา

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงพิจารณาให้ข้อเสนอแนะไว้เป็นแนวทาง ดังนี้

1. ด้านการเผยแพร่ศาสนา มหาเถรสมาคมควรมีการปรับปรุงกฎ ระเบียบของมหาเถรสมาคม การเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้มีความทันสมัยทันต่อเทคโนโลยี โดยเฉพาะเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน
2. หน่วยงานทางศาสนา ควรสร้างระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้มากขึ้น ควรปรับปรุงระเบียบให้สอดคล้องทันสมัยกับการบริหารสมัยใหม่ เน้นให้พระสงฆ์ทำงานด้านการเผยแพร่ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการดำรงมั่นของพุทธศาสนา
3. ด้านการศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ ควรพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอก้าวทันเทคโนโลยีและมีความหลากหลาย เช่น การใช้สื่อใหม่สำหรับการเรียนรู้ และประโยชน์อย่างสร้างสรรค์พัฒนาการของสื่อใหม่ รูปแบบของการใช้สื่อใหม่เพื่อการศึกษา เป็นต้น
4. ด้านการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ควรเน้นการบรรยายทางระบบออนไลน์ ปรับปรุงการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และทั่วถึงมากกว่าปัจจุบัน เพราะสังคมออนไลน์ ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างคณาจารย์ผู้สอน ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา รวมถึงนักศึกษาด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยควรทำไฟท์สกรู๊ปหรือสัมภาษณ์กลุ่มควบคู่ไปด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น
2. ขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ให้ข้อมูลโดยรวม และมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น
3. ศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลในการเปรียบเทียบที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
4. วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของการใช้ระบบปฏิบัติการไลน์ของพระสงฆ์ไทยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุระชัย ชูพกา ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุบผา ลาภะวัฒนาพันธ์ และอาจารย์ ดร.สุทธิภา วงศ์ยะลา ที่ช่วยแนะนำให้คำปรึกษา นอกจากนี้ยังได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ศิริพร วีระโชติ ประธานกรรมการ ตรวจสอบและแก้ไขรายงานวิจัยตลอดเวลา จนรายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

6. เอกสารอ้างอิง

- แทนพันธ์ เสนะพันธ์ บัวใหม่. (2556). *พฤติกรรมที่เหมาะสมของพระสงฆ์และรูปแบบของการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อกิจการพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ธรรมจักร. (2556). [ออนไลน์]. *รวมเว็บพระพุทธศาสนา*. สืบค้นจาก <http://www.dhammadjak.net/directory/>
- นภัสกร กรวยสวัสดิ์. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์*. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*. ปีที่ 28 ฉบับที่ 3, 81-88.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต). (2548). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด*. กรุงเทพมหานคร : วัดราชโอรสาราม.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัฒน์. (2557). [ออนไลน์]. *การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแพร่ธรรม*. สืบค้นจาก <http://www.dmc.tv/forum/index.php?showtopic=25098>
- วิยะดา ฐิติมีชฌิมา. (2554). *เครือข่ายสังคมออนไลน์ : แนวโน้ม ปรากฏการณ์ และจริยธรรม*. *วารสารนักบริหาร*. 30(4), 150-156.
- สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5. (2557). [ออนไลน์]. *เกริ่นกล่าวเล่าความการเกิดสถานีวิทยุ*. สืบค้นจาก <http://www.tv5.co.th/web56/about/abhis.html>
- สมศักดิ์ บุญปู. (2555). [ออนไลน์]. *การพัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สืบค้นจาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=731&articlegroup_id=157
- สำราญ สมพงษ์. (2556). [ออนไลน์]. *พระตื่น! ปอท. คมไลน์ 'มจร' จัดถกไอทีแผ่ธรรม*. สืบค้นจาก <http://www.komchadluek.net/news/lifestyle/166124>
- Katz, E., Blumler, J.G., and Gurovitch, M. (1974). *Utilization of Mass Communication by the Individual. The uses of Mass Communications : Current Perspectives on gratifications Research*. Beberly Hill : Sage Publication.

Techinasia. (2014). [Online]. *Line now has 390 million users with Japan and Thailand as top countries.*
Available from <http://www.techinasia.com/line-390-million-users-japan-thailand-top-countries/>

ผู้เขียน (Author)

Ms.Ausanee Srisawat is studying at Master degree of Currently studying Master of Mass Communication Technology at Faculty Of Mass Communication, Ramkhamhaeng University.